

DÜNYA, 2025'TE ULUSLARARASI KOOPERATİF YILINA HAZIRLANIYOR

Kooperatif sistemi kadın girişimcinin gücüyle büyüyor

2022 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Direktörlüğü'ne seçilen Gilbert F. Houngbo, "Philadelphia Deklarasyonu, herkesin özgürlük, onur, ekonomik güvenlik ve eşit fırsatlar içinde maddi refah ve manevi gelişim hakkını savunur. Kooperatifler de bu evrensel değerleri somutlaştıran en iyi örneklerdir" diyor.

Philadelphia Deklarasyonu, 1919'da Versailles Barış Anlaşması ile kurulan ve hali hazırda 187 ülkenin üye olduğu Uluslararası Çalışma Teşkilatı tarafından 1944'de açıklanan hedeflerini tarif etmesiyle biliniyor.

İkinci Birleşmiş Milletler Uluslararası Kooperatifler Yılı ve İkinci Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi'nin gerçekleşeceği 2025 yılına işaret ettiği konuşmasında Houngbo, "Kooperatifler bizlere yaşanan sorunlara ilişkin güncel çözümler sunar. Önceliği insanlara ve gezegenimize vererek, yeşil geçiş ve dijital dönüşümün adil bir şekilde gerçekleşmesine destek olur" mesajını aktarıyor.

2025, "Uluslararası Kooperatifler Yılı" oldu

Önümüzdeki yıl Birleşmiş Milletler (BM) Örgütü tarafından "Uluslararası Kooperatifler Yılı" olarak belirlendi.

Gelecek yıl, Sanayi Devrimi'nin ardından dünya gündemine giren kooperatif sistemine yönelik sayısız etkinliğe tamamlık edeceğiz. Sürdürülebilir kalkınmanın en önemli kanallarından biri olarak kabul edilen kooperatif sistemi, Uluslararası Kooperatif İttifakı (ICA) tarafından, "ortak ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaç ve hedeflere ulaşmak amacıyla gönüllü olarak bir araya gelen kişilerin ortaklaşa sahip oldukları ve demokratikçe yönettikleri otonom birlik" şeklinde tarif ediliyor.

Dünyada hali hazırda 3 mil-

Birleşmiş Milletler, 2025 yılını "Uluslararası Kooperatif Yılı" ilan etti. Dünyada sayıları 3 milyonu bulan kooperatiflerin, sürdürülebilir üretim ve adil paylaşım dönük hizmet ağının büyümesi, pek çok ülkede düzenlenecek etkinliklerin temel konusunu oluşturacak. Kooperatif sistemine yönelik ilk adımlar Osmanlı Devleti döneminde "memleket sandıkları" ile atıldı. Türkiye Cumhuriyeti'nde ise Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde altın yıllarını yaşadı. Son dönemde özellikle kadın girişimciliğinin gelişmesiyle birlikte kooperatif örgütlenmesi hızını artırırken, kamu destekleri ve e-ticaret uygulamalarıyla faaliyet alanları genişledi.

Kooperatifçiliğin önünü Mustafa Kemal Atatürk açtı

Çağdaş kooperatifçiliğe yönelik ilk uygulamalar Osmanlı Devleti döneminde, 1983 yılında kurulan "memleket sandıkları" ile başladı. Bu kooperatifler, bir anlamda tarım kredisi

kooperatifleri benzeri kurumlardı. Kooperatif sistemi asıl önemini, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra kazandı. Bizzat Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde gerçekleşen atılımlar, kooperatif kavramının tüm Türkiye'ye yayılmasına yol açtı. Atatürk, sistemin önünü açan uygulamalara önderlik yaparken,

bu alana dönük yüksek ilgisini, kooperatiflere üye olarak da gösterdi.

1920'den vefatına kadar Türkiye'deki kooperatif hareketinin içinde yer alan Atatürk'ten sonra 1960'a kadar sistemin yaygınlaşması yavaşladı da o tarihten sonra tekrar ivme kazandı. Hatta 1961 Anayasası'nın

51. maddesinde "Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır" ifadesi yer aldı.

Türkiye'de hali hazırda 85 bin kooperatif ve 8 milyonun üzerinde kooperatif ortağı bulunuyor. Kadın kooperatiflerinin sayısının ise bin 100 olduğu ifade ediliyor.

yondan fazla kooperatif var. Sistemdeki kurumlara 1 milyar insan üye, 280 milyon kişi de çalışan olarak hizmet veriyor. BM'nin 2025'i "Uluslararası Kooperatif Yılı" ilan ettiği genel kurulunda aynı zamanda, dünyada dev bir yapı olarak sosyal ve ekonomik sistem oluşturan kooperatifler üzerinden, sürdürülebilir üretim, sürdürülebilir kalkınma metodlarının yansıtılması da amaçlanıyor.

Dünya, geleceğine ilişkin, kooperatiflerden daha çok yararlanmak istiyor. Toplumsal refah, adil paylaşım noktasından hareketle, içinde çevre sorunları da dahil olmak üzere gündemdeki önemli sorunlara yönelik sistemin katkısının artırılması planlanıyor. BM'nin "Toplumsal Kalkınmada Kooperatifler 2023" raporunda ortaya koyduğu kooperatiflerin kurulum ve işleyişine ilişkin engellere dik-

kat çekilmesi, bilgi ve eğitim kırsalılığının aşılmasına yönelik uygulamaların artırılması ön görülüyor.

ILO Genel Direktörü'ne dönersek; "Ayrımcılık ve eşitsizliklerle mücadelede ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında çok önemli bir rol oynayan kooperatiflerin etkileri büyük ve geniş kapsamlıdır" görüşlerinden hareketle, ülkemizde son dönemde sayılarının

arttığını memnuniyetle gördüğümüz kadın kooperatifleri, ekonomik ve sosyal yaşamın önemli parçalarından biri olma yolunda ilerliyor.

11'inci Kalkınma Planı doğrultusunda; eğitim, girişimcilik ve danışmanlık alanlarında kooperatiflerin desteklenmesine yönelik uygulamaların önü açıldı. Bu kapsamda "Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesine İlişkin İş Birliği Protokö-

lü'nü imzalandı. Protokol; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı iş birliği ile 2018'de yürürlüğe girdi.

2021'de yürürlüğe giren yeni kanunla düzenleme ile de kadın kooperatiflerinin kuruluş süreçleri kolaylaştırılarak, faaliyet süreçleri de desteklendi. Bu düzenlemeye göre kadın kooperatifleri için kuruluş ve işletme aşamalarında ödenen tescil ve ilan harçları ile ticaret odasına ödenen kayıt harçları kaldırıldı.

BİN KADIN KOOPERATİFİ HEDEFLENDİ

2020'den bu yana, Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı (KOOP-DES) kapsamında, ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğini değerlendirme amacı güden kooperatiflere hibe desteği sağlandı. Bu kapsamda; 2020, 2021 ve 2022'de 500'e yakın kadın kooperatifine, çeşitli proje konularında yaklaşık 50 milyon lira hibe desteği gerçekleştirildi.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı, "Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İş Birliği Protokolü"ne imza attı. Ticaret Bakanı Ömer Bolat; kooperatiflerin desteklenmesi ve teşvik edilmesinin, Türkiye'nin kalkınmasına çok kıymetli katkıları sağlayacağına işaret ederek, "Bu doğrultuda Bakanlık olarak, yaklaşık 14 bin 433 kooperatif ve 1,5 milyona yakın kooperatif ortağına hizmet sunuyoruz. Bu 14 bin 433'ün 1000'i kadın kooperatifidir. Önümüzdeki dönemde de kadın kooperatif sayımızın artmasına yönelik teşvik ve desteklerimize devam edeceğiz" diye konuştu.

Desteklediği kadın kooperatiflerinin sayısını 2025'te iki katına çıkaracak

Türkiye'de kadın girişimciliğini ve kooperatif çatısı altında örgütlenmelerini en çok destekleyen kanallar arasında e-ticaret sektörü geliyor. Hepsiburada, "Girişimci Kadınlara Teknoloji Gücü" kapsamında bugüne kadar 280 kadın kooperatifini e-ticarete kazandırdı. Şirket, Hepsiburada üzerinden ticaret yapan kadın kooperatiflerinin sayısını 2025'te iki katına çıkarmayı hedefliyor. Hepsiburada Kurumsal İlişkiler, İletişim ve Sürdürülebilirlik Grup Direktörü Cem Tanır, 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri'nin ardından bölgedeki kadın kooperatiflerinin e-ticarete kazandırılması için de özel bir dayanışma hareketi başlattıklarını vurguladı. Tanır, "Bölgedeki 40'tan fazla kadın kooperatifine Hepsiburada'da mağaza açtık. Farklı kooperatiflerin ürünlerini

Cem Tanır

hem paydaşlarımıza hediye ettik hem de platformumuz üzerinden satışa çıkardık. O gün deprem bölgesinde başlattığımız seferberliği, tüm Türkiye'ye yaymayı hedefliyoruz" ifadelerini kullandı. Tanır, "Destekleme kapsamında kadın kooperatiflerine sadece yüzde 1 komisyon uyguluyor ve ücretsiz kargo desteği veriliyor. Kadın kooperatifleri ayrıca; ücretsiz fotoğraf çekimi, ürünlerini ön plana çıkarmaları için hediye HepsAd bakiyesi, ücretsiz entegrasyon, indirimi ön muhasebe desteği gibi avantajlardan da yararlanabiliyor."

"Ekonomideki kadın, kalkınmayı güçlendirir"

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde ilk tarım ve kredi kooperatifi, Gazi Çiftliği adı ile Mersin'in Silifke ilçesinde kuruldu. Atatürk'ün 1925'te satın aldığı 12 bin 607 dönüm arazi üzerine 1936 yılında kurulan kooperatif, aynı zamanda tarımsal gelişim ve zirai eğitim konusunda önemli görevler üstlendi. Tarım kenti Mersin, Atatürk'ün bir numaralı üyesi olduğu bu anlamlı girişimden aldığı ilham ile kooperatifçilik uygulamalarında Türkiye'nin ön sıralarındaki iller arasında yer aldı.

Kentte hali hazırda Mersinden Kadın Kooperatifi, Mezitli Üretici Kadın Kooperatifi, Silifke Taşeli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Mut Kadın Girişimi Üretim İşletme Kooperatifi, Tarsus Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, sistemin Türkiye çapında önemli kurumları olarak faaliyet yürütüyor.

Mersinden Kadın Kooperatifi Başkanı Meral Seçer, kuruldukları günden bu yana üretimin her

Meral Seçer

aşamasında kadını önceleyen bir anlayışa sahip olduklarını söyleyerek, "Mersin'de yerel üretimin ve kalkınmanın önünü açmak, bu üretim ve kalkınmada da kadınların aktif rol almasını sağlayarak ekonomik hayatta ve toplumda hak ettikleri yerde olabilmeleri için çalışmalar yürütüyoruz. Çünkü biliyoruz ki; üreten ve kalkınan bir toplum için toplumun tüm bileşenleri bu üretim zincirinde yer almalıdır. Kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin

sağlanabilmesi ve bu sayede de daha üretken bir toplumun yaratılabilmesi için oldukça önemli bir etkidir" dedi.

Kadınların ekonomik hayata katılmasını ve bu sayede ekonomik kalkınmanın güçlenmesini temel amaç edindiklerini kaydeden Meral Seçer, faaliyetleri hakkında şu bilgileri aktardı: "Kurduğumuz serada mevsimlik süs bitkileri, aromatik bitkiler ve sükulentler üretiyor, ürünlerin değerlendirilmesini, bu sayede de kadınların yeni bir meslek öğrenerek

gelir elde etmelerini sağlıyor. Tekstil atölyemiz ile kadınların maske, bez çanta, kostüm, tişört, iş kıyafeti gibi ürünler üretip gelir elde etmesini sağlıyoruz. Bu ürünlerin yanı sıra iğne oyası ve dokuma yapan kadınlarla da iş birliği yapıyoruz. Enerjisini güneşten alan kurutma tesisimizde ise narenciye başta olmak üzere bölgeye özgü ürünleri kurutarak inovatif ürünlere çevirmek için çalışıyoruz.

Mersin'e özgü ürünlerin üretiminde de kadınların aktif rol almasını sağlıyoruz. Atalık tohumları ve coğrafi işaret ürünlerini önceliğimize alarak bunların yaygınlaşması için çalışıyoruz. Bölgelere özgü ürünler ile salça, konserve, reçel, yağ gibi üretimler gerçekleştiriyor, ürünlerin inovatif hale getirilmesi ve pazarlanmasına da katkı sunuyoruz. Atalık tohumları gün yüzüne çıkarırken, Mersin Kan Portakalı'nın coğrafi işaret tescilini aldık. Amacımız bu kadim ürünlerin kaybolmaması ve yaygınlaştırılmasıdır."